

INFORME DE VALORACIÓ DEL DESPLEGAMENT DE LA LLEI 39/2006 DE PROMOCIÓ DE L'AUTONOMIA PERSONAL I ATENCIÓ A LES PERSONES EN SITUACIÓ DE DEPENDÈNCIA A CATALUNYA

**Grup de Treball de Promoció de l'Autonomia
i Atenció a la Dependència**

1. EMMARCAMENT (I)

- Des de l'aprovació de la Llei de Promoció de l'Autonomia i Atenció a la Dependència al novembre del 2006 hi han hagut moltes expectatives respecte el repte que suposava la norma: la possibilitat de construir uns S. Socials com a quart pilar de l'Estat del Benestar, reconeixement d'un dret universal, un canvi de model d'atenció a les persones basat en l'atenció familiar, per un model professionalitzat on l'Estat garanteix l'atenció a les persones, ...
- Els desajustaments, el retard, l'excés de focalització a la dependència i no pas a l'autonomia de les persones ha generat molt debat social i públic en el que la Taula del Tercer Sector Social havíem de contribuir per aportar propostes de millora i oferir el nostre coneixement des del sector.
- El document ha estat elaborat a partir de l'expertesa i la pràctica diària en l'atenció a les persones en situació de dependència i la promoció de l'autonomia que tenen els autors/es de l'informe.

1. EMMARCAMENT (II)

El document és el resultat de l'anàlisi i valoració del desplegament de la Llei realitzat pel **Grup de Treball de Promoció de l'Autonomia i Atenció a la dependència de la Taula del Tercer Sector**.

Les entitats que formen part del GT són: COCARMÍ, Creu Roja, DINCAT, ECOM, FCVS, FAFAC, FATEC, Sant Joan de Déu.

- ✓ 1r objectiu: **Identificar** aquells plantejaments en l'aplicació de la Llei que presenten contradiccions amb l'esperit de la Llei
- ✓ 2n objectiu: Destacar aquells **aspectes claus que impliquen dificultats** en el bon funcionament i desenvolupament.
- ✓ 3r objectiu: presentar un seguit de **propostes i recomanacions** que creiem poden ajudar a optimitzar el desplegament de la norma i el seu bon funcionament

** Les dades estadístiques consultades són del darrer informe del PRODEP de juny del 2010*

2. Anàlisi de la situació actual de l'aplicació i desplegament de la Llei.

Eix 1. El procés de valoració de la situació de dependència

- **2.1.1.Temps:** ➔ Valoració, reconeixement, assignació, recepció del recurs

Anàlisi de situació:

- Temps d'espera excessiu
- Manca de triatge per processos d'urgències

Propostes:

- Garantir els terminis que marca la Llei
- Establir un sistema de triatge per atendre situacions d'urgències
- Garantir un sistema d'informació en el procés

Observacions:

- El sistema hauria de detectar factors que incideixen col·lateralment en el retard: canvis de domicili, ingressos de la persona.

2. Anàlisi de la situació actual de l'aplicació i desplegament de la Llei.

Eix 1. El procés de valoració de la situació de dependència

• **2.1.2.Temps:** ➤ Sol·licitants: Coneixement i informació

Anàlisi de situació:

- Existeix una informació "estàndard". No tots els sol·licitants tenen garantida la informació en temps i forma.
- Comunicació limitada entre sol·licitant i administració el sistema no facilita un feedback entre sol·licitants.

Propostes:

- Penjar a la web "casos tipus" que orientin als usuaris/famílies
- Establir mecanismes d'informació: xerrades, jornades, campanyes de sensibilització...
- Impulsar intervencions per detectar usuaris potencials.
- Dissenyar un bloc específic com a punt de trobada entre cuidadors no professionals per compartir experiències.

Observacions:

- Es molt important que l'administració local disposi de mitjans per a la detecció de grups de risc.

2. Anàlisi de la situació actual de l'aplicació i desplegament de la Llei.

Eix 1. El procés de valoració de la situació de dependència

• 2.1.3. Temps: • Barems, criteris, col·lectius coberts... (I)

Anàlisi de situació: - El instrument de valoració no sempre s'aplica correctament davant de les especificats de cada discapacitat, especialment en Salut Mental i Discapacitat Intel·lectual. La seva interpretació està basada en factors motrius i sensorials, deixant la part més global de capacitat intel·lectual i de resolució i funcionament en la vida quotidiana

* *En el primer trimestre del 2010 el nombre de sol·licituds presentades era de 244.706 de les quals el 60% corresponien a majors de 80 anys i el 31% eren de persones amb discapacitat, sent la més freqüent la discapacitat física*

* *A maig del 2010 les valoracions realitzades van ser de 226.215. D'aquestes el 73% corresponen a persones amb dependència severa i moderada.*

- Amb la nova proposta de barem es posa major incís en una correcta interpretació, esperant el 2012 per la seva aplicació. Es comptarà amb un manual general d'aplicació i de manuals específics per determinats col·lectius.

2. Anàlisi de la situació actual de l'aplicació i desplegament de la Llei.

Eix 1. El procés de valoració de la situació de dependència

• 2.1.3. Temps: *↪ Barems, criteris, col·lectius coberts... (II)*

Propostes:

- La valoració d'una persona amb aquestes problemàtiques hauria d'incorporar sempre l'opinió, no només dels clínics, sinó la dels professionals vinculats al seu entorn i al seu dia a dia, com a valor afegit a l'aplicació del nou barem.
- Reforçar les accions formatives als professionals per tal de millorar l'aplicació del barem

Observacions:

- Les valoracions de les persones amb problemes de salut mental són més complexes donat que poden tenir pèrdues d'autonomia poc objectivables.
- Existeixen recomanacions per la millora de la formació dels equips de valoració amb una formació específica respecte a determinats col·lectius i de reforçar aquests equips amb personal tècnic que haurien d'optimitzar els processos de valoració

2. Anàlisi de la situació actual de l'aplicació i desplegament de la Llei.

Eix 1. El procés de valoració de la situació de dependència

• **2.1.4 Temps:** ➔ Administració i professionals avaluadors, eines, recursos, aplicació

- Anàlisi de situació:**
- Coneixement incomplet per part dels professionals que intervenen
 - Els resultats de les valoracions sovint no es corresponen a una visió integral de la persona avaluada.
- Propostes:**
- Millorar la formació i la informació continuada dels professionals.
 - Promoure la coordinació entre els diferents equips i fases del procés.
 - Crear espais per garantir que, a l'elaboració del PIA, es puguin tenir en compte preocupacions, necessitats, expectatives, etc. per adequar i enfocar el recurs a les necessitats valorades
 - Establir sistemes de gestió de qualitat i indicadors per mesurar-la.
- Observacions:**
- Si la persona amb pèrdua d'autonomia (o famílies) han de ser les transmissores d'informació entre els diferents professionals, el sistema pot generar desconfiança.
 - Cal evitar les "receptes" rígides i fragmentades apostant per la individualització en les prestacions i alhora establir clarament les incompatibilitats entre les mateixes.

2. Anàlisi de la situació actual de l'aplicació i desplegament de la Llei.

Eix 2. El sistema d'Autonomia i Atenció a la Dependència (SAAD): Serveis i Prestacions

• 2.2.1. Variabilitat en interpretació i aplicació *↪ En funció del territori*

Anàlisi de situació:

- Dificultats per la interpretació i diferències a l'aplicació.
- Detecció de desigualtats en les prestacions segons el territori
- Divergències en els períodes d'espera segons entorn: urbà/rural

Propostes:

- Necessitat d'elaborar una informació clara que no doni peu a interpretacions errònies per part dels sol·licitants
- Garantir la detecció i prioritització de necessitats de serveis a rebre en tot el territori, evitant els greuges comparatius.
- Estudiar alternatives com mancomunar serveis per garantir serveis i disminuir costos

Observacions:

- La transmissió d'informació necessita ser més pedagògica, visual i adaptada per se compresa per tothom
- Existeixen situacions específiques que necessiten alternatives de resposta com són els col·lectius minoritaris: pluridiscapacitat infantil, necessitats de residències per a persones amb problemes de salut mental, etc.

2. Anàlisi de la situació actual de l'aplicació i desplegament de la Llei.

Eix 2. El sistema d'Autonomia i Atenció a la Dependència (SAAD): Serveis i Prestacions

• 2.2.1. Variabilitat en interpretació i aplicació

- **Desviació de les previsions generant respostes d'urgència en funció de la disponibilitat pressupostària (I)**

Anàlisi de situació:

- Manca de previsió del nombre de persones a atendre generant una desviació de l'oferta cap a prestacions econòmiques.
- Manca de control de qualitat
- En els últims anys hi ha hagut un increment de l'economia submergida (21,5% PIB) i s'estima que un percentatge molt elevat està en el sector de l'atenció a la dependència

**El llibre blanc feia una previsió que a tot l'estat Espanyol, de Grau 3, hauria 141.409 persones i segons dades IMSERSO gener 2011 actualment hi ha 386.093 persones beneficiaries. Del grau 2 havia previsió de 304.045 i actualment 282.311 sense haver desplegat tota la cobertura d'aquest grau.*

**A Catalunya al juny de 2010 s'han realitzat 226.215 valoracions i 117.863 PIA 'S que suposa un 79% de les valoracions amb dret.*

**S'han atorgat 148.239 prestacions econòmiques i de serveis, de les quals, 95.026 corresponen a prestacions econòmiques (78.143 cuidadors no professionals) i 53.213 a serveis.*

2. Anàlisi de la situació actual de l'aplicació i desplegament de la Llei.

Eix 2. El sistema d'Autonomia i Atenció a la Dependència (SAAD): Serveis i Prestacions

• 2.2.1. Variabilitat en interpretació i aplicació

• Desviació de les previsions generant respostes d'urgència en funció de la disponibilitat pressupostària (II)

Propostes:

- Cal garantir els mínims que la Llei explicita i a partir d'aquí els diferents ajuntaments poder complementar els serveis
- Cal establir una única mirada transversal centrada en la persona. Sistemes de finestreta única
- Establir un sistema de referents o Gestor de Cas.
- Continuar apostant pel creixement de prestació en serveis per sobre la prestació econòmica.

Observacions:

- El fil conductor dels processos d'atenció no han de ser les prestacions segons les partides pressupostàries disponibles, sinó cobrir al màxim les necessitats de les persones per assolir el seu nivell màxim d'autonomia.

2. Anàlisi de la situació actual de l'aplicació i desplegament de la Llei.

Eix 2. El sistema d'Autonomia i Atenció a la Dependència (SAAD): Serveis i Prestacions

• 2.2.1. Variabilitat en interpretació i aplicació

• En funció de l'orientació i conceptualització de les situacions de dependència

Anàlisi de situació:

- L'aplicació de la Llei posa més accent en la visió de la dependència que no pas en la promoció de l'autonomia
- Tendència excessiva en la prestació de tipus residencial versus serveis de proximitat.

** A juny del 2010 les prestacions de serveis residencials van ser de 24.598 davant les 7.500 de Teleassistència o les 14.492 de SAD.*

Propostes:

- Sistematitzar el seguiment i l'avaluació dels processos (PIA)
- Promoure més programes i projectes de promoció d'autonomia.
- Establir una mirada multidisciplinària que aporti coneixement i experiències.

Observacions:

- Es veuen dificultats per tenir flexibilitat a les valoracions per les situacions canviants de l'estat de les persones
- Es deurien promocionar iniciatives (públiques-privades) i projectes de promoció de l'autonomia de les persones
- Les prestacions (econòmiques o de servei) han de vetllar per la qualitat de vida de la persona

2. Anàlisi de la situació actual de l'aplicació i desplegament de la Llei.

Eix 2. El sistema d'Autonomia i Atenció a la Dependència (SAAD): Serveis i Prestacions

• 2.2.1. Variabilitat en interpretació i aplicació

• En funció de la tipologia de la discapacitat

- Anàlisi de situació:**
- La llei no desenvolupa suficientment recursos per necessitats específiques (visió quasi monogràfica per gent gran)
 - No existeixen SAD especialitzats per a col·lectius amb professionals adequadament formats.
- Propostes:**
- Desplegar i ampliar l'oferta de la cartera de serveis socials respecte els recursos específics per a les diferents tipologies de discapacitats
 - Regularitzar una formació específica dels professionals que hagin d'atendre a col·lectius amb necessitats molt específiques amb alta complexitat.
- Observacions:**
- Reforçar les accions formatives als professionals per tal de millorar l'aplicació del barem especialment davant de situacions on la dependència no és únicament física.

2. Anàlisi de la situació actual de l'aplicació i desplegament de la Llei.

Eix 2. El sistema d'Autonomia i Atenció a la Dependència (SAAD): Serveis i Prestacions

• 2.2.2. Tipus de prestacions, grau d'adequació i coherència de resposta

• En relació a les prestacions econòmiques

Anàlisi de situació:

- Existeix una clara tendència a atorgar prestació econòmica versus d'altres opcions previstes en la llei.
- Les prestacions econòmiques, sent diner públic, necessiten d'un control i seguiment, en aquests moments inexistent.

Propostes:

- Més enllà de la prestació econòmica, cal vetllar per un major recolzament, seguiment i acompanyament de les famílies cuidadores.
- Fer una aposta clara per la figura de l'assistent personal, l'accés a ajudes tècniques i a la domòtica, com elements claus de suport que promocien l'autonomia de la persona i faciliten la tasca del cuidador.

Observacions:

- Es valora el programa desenvolupat de formació i suport a cuidadors no professionals però es considera necessari poder ampliar amb programes de major continuïtat i de suport o acompanyament domiciliari.
- Es molt important garantir serveis especialitzats de Respir per facilitar la conciliació de la vida personal, familiar i laboral.

2. Anàlisi de la situació actual de l'aplicació i desplegament de la Llei.

Eix 2. El sistema d'Autonomia i Atenció a la Dependència (SAAD): Serveis i Prestacions

• 2.2.2. Tipus de prestacions, grau d'adequació i coherència de resposta

• En relació a l'oferta de serveis de caràcter residencial i assistencial

- Anàlisi de situació:**
- No es prioritza suficientment la prevenció i la promoció de l'autonomia personal.
 - Els serveis de caràcter residencial no donen resposta a determinats perfils, especialment en relació a persones afectades de Salut Mental i certes discapacitats intel·lectuals. Hi ha molt poques places.
 - Certa confusió sobre les incompatibilitats entre diferents prestacions de la Llei
 - Insuficients mecanismes de control de qualitat d'atenció als usuaris en els centres residencials.
- Propostes:**
- Elaborar un veritable pla de prevenció i promoció de l'autonomia
 - Establir sistemes d'avaluació i indicadors de qualitat a les residències públiques i concertades.
 - Ampliar l'oferta de places en serveis de dia i residencials especialitzats
- Observacions:**
- Actuar des de la prevenció és una mesura molt eficaç i eficient tant pel que fa a l'atenció a les persones com pel propi sistema

2. Anàlisi de la situació actual de l'aplicació i desplegament de la Llei.

Eix 2. El sistema d'Autonomia i Atenció a la Dependència (SAAD): Serveis i Prestacions

• 2.2.2. Tipus de prestacions, grau d'adequació i coherència de resposta

• En relació als serveis de proximitat

Anàlisi de situació: - Existeix una clara dificultat per ajudes per l'adaptació d'habitatges per a persones amb dependència física.

- Es detecten deficiències a l'hora d'identificar prestacions que afavoreixin una bona inclusió en l'entorn comunitari.

Propostes:

- Establir un sistema de valoració i ajudes per l'adequació d'habitatges, potenciant l'autonomia de les persones.

- Per assignar serveis de proximitat s'ha de tenir en compte el projecte de vida de la persona i la seva interacció amb el seu entorn, la seva integració i les capacitats i potencialitats individuals.

- Les prestacions s'han de centrar en el suport a la vida diària, possibilitats laborals, d'educació, de participació ciutadana, oci i lleure així com en la identificació de les àrees d'habilitats adaptatives

** De les 53.213 prestacions en serveis al juny del 2010 únicament destacar 7.500 serveis de Teleassistència com a servei més preventiu i de promoció d'autonomia personal, però no existeix cap prestació de productes de suport (ajuts tècnics) o adaptacions de l'entorn.*

Observacions:

- La llei 13/1982 anomenava una reserva d'habitatges de protecció oficial del 3% que encara està molt lluny d'assolir-se

2. Anàlisi de la situació actual de l'aplicació i desplegament de la Llei.

Eix 3. Cooperació i coordinació

• 2.3.1 Coordinació:

• Entre Administracions

Anàlisi de situació:

- Dificultats en ús del SISAAD
- Estat-CC.AA: Consejo Territorial del SAAD
- Generalitat-Adm. Local: PRODEP

Propostes:

- Millorar el sistema informàtic per tenir dades més ampliades. El Tercer Sector hauria de disposar d'informació més qualitativa del desplegament que permeti fer propostes de millora.
- Millorar i garantir la coordinació i cooperació entre les 3 Administracions. Cal major protagonisme de l'Adm. Local tenint en compte la seva visió de proximitat

Observacions: ---

2. Anàlisi de la situació actual de l'aplicació i desplegament de la Llei.

Eix 3. Cooperació i coordinació

• 2.3.2.Coordinació: *↪ Entre Departaments*

Anàlisi de situació:

- Greus dificultats de coordinació
- La Llei marca la coordinació sociosanitària com un dels principis bàsics. Aquesta no ha existit.

Propostes:

- Cal desenvolupar la coordinació sociosanitària. Establir un model sociosanitari de base territorial
- Establir també coordinació sistematitzada amb el departament d'Educació i Treball

Observacions:

- En el Seminari de Reflexió Estratègica entre el Departament de Salut i la Taula del Tercer Sector de l'abril 2010 ja s'identificava la necessitat d'una major coordinació entre Salut i SSSS.

2. Anàlisi de la situació actual de l'aplicació i desplegament de la Llei.

Eix 3. Cooperació i coordinació

• **2.3.3 Coordinació:** ➤ *Entre Administracions, empreses i entitats Tercer Sector*

Anàlisi de situació: - Existia el Consell de Participació de Prodep. Òrgan informatiu - consultiu. Actualment pendent de definir.

Propostes: - Crear espais de participació on les decisions siguin vinculants, unir les diferents mirades i proposar mesures per millorar la gestió.
- Cal una participació sistematitzada amb la implicació del Tercer Sector en les diferents fases de la Llei.
- Crear fòrums per intercanviar experiències i bones pràctiques

Observacions: - Establir aliances entre tercer sector i empreses mercantils implica treballar sota criteris de qualitat, amb tenacitat, valentia, creativitat i aportant el valor afegit d'aquests tipus d'aliances.

Eix 4: Finançament i sostenibilitat del SAAD

• 2.4.1. Gestió econòmica financera del sistema públic:

• Finançament complexa, necessitat gestió eficaç, racionalitzar recursos i potenciar els existents

- Anàlisi de situació:**
- Tres administracions gestionant amb indefinicions de criteris de desplegament territorial.
 - Diferents departaments implicats amb dificultats de coordinació.
 - Planificació i previsió errònia: la llei ha afluorat un col·lectiu que fins el moment havia estat en l'anonimat.
 - Marc de crisi econòmica.

- Propostes:**
- Treball gestió eficaç per rendibilitzar i racionalitzar els recursos evitant duplicitats
 - Analitzar i potenciar recursos existents per aprofitar l'expertesa i facilitar estalvi econòmic.
 - Prioritzar treball preventiu per reduir major intervenció a mig o llarg termini
 - Davant situació crisi econòmica repensar les mesures, evitar receptes estàndards.

- Observacions:**
- Tendir cap a un model socio-sanitari
 - El tercer sector amb gran experiència
 - Necessitat de concreció de les accions a les que es destinarà el pressupost 2011 en l'aplicació LAPAD

Eix 4: Finançament i sostenibilitat del SAAD

- **2.4.2. Disseny d'instruments de mesura i seguiment per l'aplicació de criteris de qualitat, eficàcia i eficiència en els barems:**
 - **Necessitat sistemes d'avaluació sota criteris de rendibilitat social i econòmica**

Anàlisi de situació:

- Manca d'avaluació contínua amb criteris eficàcia dels recursos emprats en cada persona.
- Manca de diagnosi i anàlisis de la inversió econòmica, nivell qualitat del servei i grau de cobertura de necessitats

Propostes:

- Establir protocols d'anàlisi sota criteris econòmics i de rendibilitat social de les prestacions que es donen. Possibles reajustaments o redistribució.
- Que el gestor de cas pugui establir de manera automàtica un temps per la revisió segons indicadors de risc.
- Implantar criteris de qualitat en la gestió: gestió ètica dels recursos, criteris eficàcia i eficiència a nivell social i econòmic

Observacions:

- Preveure accions d'ofici per vetllar per la protecció i atenció a persones més vulnerables i garantir l'ajustament dels recursos a les necessitats.

Eix 4: Finançament i sostenibilitat del SAAD

- **2.4.3. Establiment criteris de co-pagament i participació persones sol·licitants:**

- **Definir uns barems mínims igualitaris per Catalunya de co-pagament**

Anàlisi de situació: - Desigualtats territorials en quan a criteris co-pagament

Propostes:

- Definir uns barem mínims igualitaris per Catalunya
- En l'aplicació dels barems tenir en compte la singularitat i realitat de cada col·lectiu, per garantir l'equitat i igualtat d'oportunitats

Observacions:

- Necessitat de fer pedagogia en relació al co-pagaments i la responsabilitat que tenim tots davant la sostenibilitat del sistema.
- "Universalització" no és igual a gratuïtat

3. A mode de síntesi

1. En relació a la transversalitat i corresponsabilitat:

- Importància del Gestor de Cas per garantir el seguiment i acompanyament de la persona i la família i vetllar per un abordatge eficaç i des de la proximitat
- Cal integrar una mirada única on el centre sigui la persona i les seves necessitats amb un abordatge interdisciplinari del cas (administracions, professionals recursos, entitats, gestor del cas, equips valoració...)
- Evitar respostes i ajudes fragmentades i parcialitzades que no permeten veure a la persona en el seu conjunt

2. En relació a la dignitat de la persona:

- Promoure actuacions vers l'autonomia per sobre de l'atenció a la dependència
- És necessari un canvi en el concepte i la praxis de l'atenció a les persones i atendre-les des de criteris de capacitació, autonomia i apoderament
- Les accions encaminades a una millora de la qualitat s'han de centrar i mesurar des d'una visió integral que contempli i prioritzi la qualitat personal i de vida de la persona a la qual atenem el que suposa un canvi de paradigma des de nous valors centrats en la persona
- Fer una aposta clara per la figura de l'assistent personal, l'accés a ajudes tècniques i a la domòtica, com elements claus de suport que promocionen l'autonomia de la persona i faciliten la tasca del cuidador.

3. A mode de síntesi

3. En relació a la informació, gestió del sistema i aplicació de la norma:

- Importància de disposar d'informació clara, transparent, comprensible per garantir una interpretació real de la Llei i la seva aplicació
- Els esforços pressupostaris respecte l'aplicació de la norma requereixen de formules innovadores i creatives que concretin i prioritzin les accions a desenvolupar
- La persona i la família ha de tenir un rol actiu en el propi procés
- Establir mecanismes de comunicació que permetin la consulta de dades, estat del procés, valoració i resolució, etc

4. En relació al Tercer Sector

- Cal una participació i implicació real i sistematitzada del Tercer Sector en les diferents fases: valoració, acompanyament PIA, serveis, promoció autonomia i prevenció de la dependència.
- Aposta decidida pel valor afegit que pot aportar el Tercer Sector: coneixement, expertesa, valor central de la persona, proximitat, creativitat i innovació, ...
- La creació d'aliances estratègiques entre administracions, empreses i entitats pot implicar una gestió de la complexitat des de la qualitat i l'eficàcia.

4. Fonts consultades

- Balanç del Consell de Participació del PRODEP respecte al *Desplegament de la Llei 39/2006 de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència a Catalunya*. Desembre 2008
- Conclusions del Seminari de Reflexió Estratègica sobre el Tercer Sector Social i la Salut. *Identificació dels temes clau i les línies de col·laboració a impulsar en els propers anys entre el Departament de Salut i el conjunt de les entitats del Tercer Sector Social*. 13 d'abril de 2010
- Dades del Consell de Participació del PRODEP. Dep. Acció Social i Ciutadania. Juny 2010
- Estudi del greuge comparatiu econòmic de les persones amb discapacitat de la ciutat de Barcelona. *El sobreesforç econòmic que origina la discapacitat*. Impulsat per l'Institut Municipal de Persones amb Discapacitat de l'Ajuntament de Barcelona. Març 2006
- Estudi sobre *Disfuncions entre els àmbits de salut i social. Afectació a les xarxes d'atenció a les persones sense llar, a la salut mental i a la drogodependència*. Taula d'entitats del Tercer Sector Social de Catalunya. Febrer 2011
- Informe Final del Grup d'Experts per *L'avaluació del desenvolupament i efectiva aplicació de la Llei 39/2006, 14 de desembre de promoció de l'autonomia personal i atenció a les persones en situació de dependència a nivell estatal*. Montserrat Cervera Macià, José A. Herce San Miguel, Guillem López Casanovas, Gregorio Rodríguez Cabrero i Simón Sosvilla Rivero. Setembre 2009.
- Llei 39/2006, de Promoció de l'Autonomia Personal i Atenció a les Persones en situació de Dependència. BOE núm. 299, de 15 desembre 2006